

Fem saker vi følger i 2025

Matt Oxman
Journalist

Psykologstanden styrer mot veiskiller i fagpolitikken, profesjonsutdanningen og forskningsfeltet.

Psykologforeningen kan miste spesialistutdanning

I år skal Helsedirektoratet utrede en offentlig spesialist-godkjenning av psykologer, etter modell fra legenes spesialistutdanning. Oppdraget kom i opptrappingsplan for psykisk helse, som regjeringen la frem i 2023 (se faktaboks).

Ikke overraskende har Psykologforeningen stilt seg kritisk fra start. Visepresident for fag- og profesjonspolitikkk Arnhild Lauveng påpekte i et debattinnlegg at foreningen utviklet og har alltid eid spesialistutdanningen for psykologer, til forskjell fra spesialistutdanninger for andre profesjoner (Lauveng, 2023).

«Det er heller ikke kommet noen offentlige innvendinger til hvordan vi forvalter vår utdanning, eller på at utdanningen på noen måte er til hinder for utvikling og drift av gode helsetjenester», skrev Lauveng.

I oppdraget står det at regjeringen vil utrede en offentlig godkjenning av «utvalgte grupper av kliniske psykologer». Det er uklart hvilke grupper det er snakk om, og hva som vil skje med spesialistutdanningene som ikke tilhører de gruppene.

Oppdrag til Helsedirektoratet

«Spesialistutdanningen for psykologer ivaretas i dag av Norsk psykologforening, og psykologspesialister oppnår ikke offentlig spesialistgodkjenning siden læringsmålene i spesialiseringen ikke er myndighetsfastsatte. Regjeringen vil utrede en offentlig spesialistgodkjenningsordning for utvalgte grupper av kliniske psykologer. Bedre tilrettelagt utdanning for psykologspesialister kan gi bedre rekruttering og karriereutvikling. Det er særlig viktig for rekruttering i distriktene å kunne tilby spesialisering lokalt. Utredningen av en ordning må skje i samarbeid med relevante aktører, herunder Psykologforeningen og de psykologiske fagmiljøene. Departementet mener utredningen bør ta utgangspunkt i legenes spesialistutdanning, men i en tilpasset og enklere form.»

Hvem skal ut i psykisk helsevern?

Prioritering er på dagsorden på tvers av helsetjenestene. Helse- og omsorgsdepartementet har lovet ny prioriteringsmelding i 2025, og ny prioriteringsveileder for kommunehelsetjenesten er ute til høring. I psykisk helsevern er kapasiteten sprengt, og det kan være duket for tøffe valg.

Ivar Elvik sier psykologer må komme på banen. I en kronikk i denne utgaven skriver han at psykologer som faggruppe mangler evne til å prioritere (se side 45). Elvik er leder for fagutvalget i voksenpsykologi og enhetsleder på sengepost ved Søndre Oslo DPS.

– Med standardbehandling får mange som trenger behandlingen, for lite, mens mange som ikke trenger behandlingen, får for mye. Det blir en smalhansvariant av terapi.

Både Elvik og fagsjef i Norsk psykologforening, Kim Edgar Karlsen, advarer mot at psykiatere eller andre yrkesgrupper får dominere diskusjonen om prioritering – en diskusjon som må komme når den økonomiske situasjonen i tjenestene har blitt prekær.

– Det er fare for at vi får overforenklete, skjematiske tilnærminger basert på diagnoser. Psykologer er viktige for å gjøre nyanserte vurderinger av individ, kontekst og hensiktsmessig behandling, sier Karlsen.

– Såkalt «lettere» lidelser kan få alvorlige konsekvenser, og pasienter burde ikke skjæres over en kam.

Omveltninger for profesjonsutdanningen

Regjeringen har plassert profesjonsutdanningen i psykologi i en ny, lavere finansieringskategori (Skram, 2024). Samtidig vil flere universiteter opprette nye program eller studieplasser. Ved Universitetet i Bergen er det budsjettkrise. Endringer over hele kartet reiser spørsmål om hvor ressurser skal komme fra, og hva som blir ringvirkningene for profesjonens kvalitet.

I fjor søkte flere norske universitet om å opprette nye profesjonsprogram i psykologi. Universitetet i Stavanger fikk godkjent søknaden, men studieplassene som var planlagt opprettet, ble strøket i budsjettforliket (Larsen, 2024). Rektor Klaus Mohn indikerer at de vil prøve igjen i 2025 (Larsen, 2024).

Ved Det psykologiske fakultet ved Universitetet i Bergen er det vedtatt nedbemanning med ansettelsesstopp frem til 2027. I tillegg blir det slutt på bruk av eksterne forelesere og veiledere og kutt i undervisning i sentrale temaområder, blant annet selvmord. Kuttene har fått studenter til å rope varsko om mulige konsekvenser for pasientsikkerhet og tillit til profesjonen (Leivestad et al., 2024). Fakultetsledelsen anerkjenner at situasjonen er krevende, men sier at utfordringene er mulige å løse (Anderssen & Harlap, 2024).

Til våren er det valg av ny dekan. Valget kan komme til å stå mellom om å slå ring om profesjonsutdanningen eller satse på breddeutdanningene.

Usikkerhet rundt lisensordningen

Antall psykologer utdannet i utlandet vil trolig gå forbi norskutdannede i løpet av kort tid, står det i et saksnotat fra Norsk psykologforenings lederkonferanse. Psykologer utdannet i utlandet må gjennom en lisensperiode før de kan få autorisasjon, for å gjøre opp for forskjeller mellom utdanningen i Norge og utlandet.

Lisensordningen får nå kritikk. I tillegg har Helse- og omsorgsdepartementet gitt Helsedirektoratet i oppdrag å lage en egnethetstest som alternativ til lisensperiode.

I 2024 ga Helsedirektoratet lisens til 264 psykologer utdannet i utlandet, sammenliknet med 288 norskutdannede psykologer som fikk autorisasjon.

Ovennevnte saksnotat presenterer en undersøkelse blant tillitsvalgte i foretakene. Flertallet svarer at Helsedirektoratet ikke har gjort en detaljert vurdering av mangler i kompetansen til psykologene

utdannet i utlandet, at arbeidsgiver ikke er oppmerksom på sitt ansvar i lisensordningen, og at det ikke er konkrete tiltak for å utlikne forskjellene mellom den norske og de utenlandske utdanningene.

Forskning på ny «long covid»-behandling

Frem til i fjor prøvde enkelte pasienter med «long covid» å stoppe en randomisert studie av en ny behandling for lidelsen, uten å lykkes. Forskerne bak Mind-Body ReprogrammeringsTerapi (MBRT) sier de forventer å publisere resultatene i 2025.

Silje Endresen Reme og Henrik Børsting Jacobsen leder forskningsgruppen The Mind-Body Lab ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, som har utviklet og testet behandlingen. Reme og Jacobsen beskrev MBRT i et fagessay i temanummeret om helsepsykologi (Jacobsen & Reme, 2024).

Fagessayet har allerede skapt debatt om behandlingen i sosiale medier, der enkelte har sammenliknet MBRT med den omstridte Lightning process-terapien for kronisk utmattelsessyndrom (ME).

Referanser

- Anderssen, N. & Harlap, Y. (2024). Psykologutdanningen i Bergen har fortsatt høy kvalitet. Tidsskrift for Norsk psykologforening.
- Jacobsen, H. B. & Reme, S. E. (2024). Mind-Body ReprogrammeringsTerapi (MBRT): ny behandling for long covid. Tidsskrift for Norsk psykologforening, 61(12), 907–914.
- Larsen, H. (2024, 3. desember). Ingen penger til psykologi ved Universitetet i Stavanger. Khrono. <https://www.khrono.no/notice/924271>
- Lauveng, A. (2023, 14. juni). Spesialistutdanningen er vår. Tidsskrift for Norsk psykologforening. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2023/06/spesialistutdanningen-er-var>
- Leivestad, S., Haanæs, I. V., Nilssen, P. T., Edland, J. S. & Grov, H. J. (2024, 28. november). Psykologutdanningen i Bergen er i fare. Tidsskrift for Norsk psykologforening. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2024/11/psykologutdanningen-i-bergen-er-i-fare>
- Skram, N. (2024). Utvanning av profesjonsstudiet i psykologi. Tidsskrift for Norsk psykologforening, 61(11), 734–739.